

**koktavost
a
breptavost**

KOKTAVOST - BALBUTIES

- **syndrom komplexního narušení koordinace orgánů participujících na mluvení**
- **nejnápadněji projevuje charakteristickým nedobrovolným (tonickým, klonickým) přerušováním procesu mluvení**

ETIOLOGIE

- dědičnost – 40-60% ?
- orgánové odchylky – korové, podkorové oblasti
- biochemické faktory
- negativní vlivy sociálního prostředí
- psychotrauma
- dosud se nepodařilo odhalit příčiny vzniku, rozvoj...

KLASIFIKACE KOKTAVOSTI

- **podle doby vzniku**
 - předčasná – u dětí mladších 3 let
 - obvyklá – mezi 3. - 4. rokem
 - pozdní – po 7. roce

KLASIFIKACE KOKTAVOSTI

- **podle verbálních symptomů**

tonická, klonická, tonickoklonická, klonickotonická

- **podle původu**

fyziologická, kombinovaná s dysartrií, dysfatická, hysterická, traumatická

KLASIFIKACE KOKTAVOSTI

- **podle uvědomění si poruchy**

od koktavosti bez křečí mluvidel až po frustrační formu

- **podle stupně**

od minimálních po výrazné příznaky, často znemožňující komunikaci

SYMPTOMATOLOGIE

nedobrovolné přerušování toku mluvy
příznaky v jazykových rovinách

- **foneticko-fonologická**

obtíže s artikulací

- **lexikálně-sématická**

parafráze – ruší při koncipování projevu

SYMPTOMATOLOGIE

- **morfologicko-syntaktická**

úsilí o co nejkratší věty

- **pragmatická**

narušené koverbální chování, snaha vyhnout se verbální komunikaci

příznaky se mění, různě se kombinují

DALŠÍ OBTÍŽE

- zátěžové situace
- důležitý – aktuální zdravotní stav, míra únavy
- projevy se mohou vázat na určitou hlásku, určité hláskové seskupení
- typické příznaky koktavosti můžeme sledovat v řeči, v chování a také jako příznaky tělesné

PŘÍZNAKY V ŘEČI

Respirace

- velmi často narušené
- projevují se poruchy dýchacích pohybů
- dýchací spazmy

PŘÍZNAKY V ŘEČI

Fonace

- v hlasivkových vazech dochází ke spazmům
- tvrdý hlasový začátek
- obtíže s tvorbou hlasu

PŘÍZNAKY V ŘEČI

Artikulace

- neprojevuje se vadná výslovnost
- průběh artikulace je narušen na začátku slov a vět

- **forma klonická**
- **forma tonická**
- **kombinovaná forma**

PŘÍZNAKY V ŘEČI

- **Dysprozódie**

- melodie, tempo, přízvuk
- řeč může být monotónní
- tempo na základě spasmů – zrychlené, kolísavé
- vystupňované neurotické příznaky

PŘÍZNAKY V ŘEČI

- **Embolofrázie**

- slovní vmetky – hlásky, slabiky, slova – *jo, no žeáno*
- embolofrázie se projevují častěji u dospělých než u dětí

PŘÍZNAKY V ŘEČI

■ Parafrázie

- tvořeny ve snaze vyhnout se slovům s “nebezpečnou“ hláskou
- opisy a synonyma
- struktura a obsah výpovědi

POSTOJ K VERBÁLNÍ KOMUNIKACI

- při rozvinuté koktavosti často negativní
- nepříjemné pocity a obavy z těžkostí při mluvení
- obavy z určitých situací
- logofobie
- vliv na osobnost balbutika

NARUŠENÉ KOVERBÁLNÍ CHOVÁNÍ

- zahrnuje celou řadu příznaků
- projevuje se během mluvení – rušivé
- grimasy, mrkání, kývání ze strany na stranu, přešlapování, manipulace s prsty a oblečením, celkový motorický neklid
- pohyby čelistí, dotýkání se vlasů, krku
- balbutik se vyhýbá zrakovému kontaktu

NARUŠENÉ KOVERBÁLNÍ CHOVÁNÍ

- souhyby – křečové stavy různých svalových skupin nejčastěji před začátkem hovoru
- součiny – složité pohyby – získat čas před promluvením, krycí manévr – hledá polohu, ve které se mu lépe mluví

VLIV SITUACE

- porucha plynulosti není konstantní, ale může docházet ke kolísání
- plynulost se zlepší – maňásek, divadelní role, mluví sám k sobě
- plynulost se zhorší – uvědomí-li si dopředu svůj problém
- zátěžové faktory

OSOBNOSTNÍ A DALŠÍ PŘÍZNAKY

koktavost zasahuje celou osobnost

sebevědomí

interpersonální chování

emotivita

neurotické příznaky

spojení koktavosti s neurózou – enuréza, tiky, hysterie,
depresivní neuróza

PÍSEMNÝ PROJEV

ztížený začátek psaní

narušení plynulosti vedení čáry

opakování, přepisování, škrtnání

poruchy jemné motoriky

FYZIOLOGICKÉ PŘÍZNAKY

- změněná frekvence pulsu
- zvýšený krevní tlak
- poruchy metabolismu
- nespavost
- zvýšená unavitelnost

GENEZE KOKTAVOSTI

- asynchronní koordinace mozkových hemisfér + další komponenty
- opakované zážitky z nerealizovaného nebo zmařeného komunikačního záměru
- opakované zážitky ztráty kontroly nad řečí
- výsměch
- subjektivně prožívaný pocit extrémního časového tlaku při komunikaci, atd.
- fixující mechanismy

KOMPLEXNÍ OBRAZ KOKTAVOSTI – VZÁJEMNÉ PROLÍNÁNÍ TŘÍ MNOŽIN

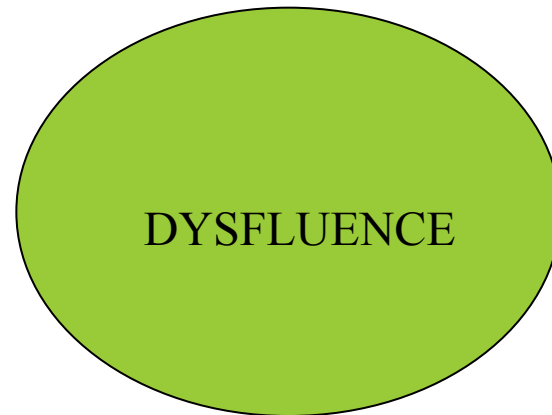
- **dysfluence**
- **nadměrná námaha**
- **psychická tenze**

-
- projevují se individuálně v různé míře
 - rozmanité časové návaznosti
 - rozličném stupni závažnosti a různé vzájemné souvztažnosti

schéma

PATOGENEZE KOKTAVOSTI

1. fáze – vývojová dysfluence
doprovodný příznak ontogeneze
ve většině případů spontánně zanikne

VÝVOJOVÁ DYSFLUENCE + RIZIKOVÉ FAKTORY

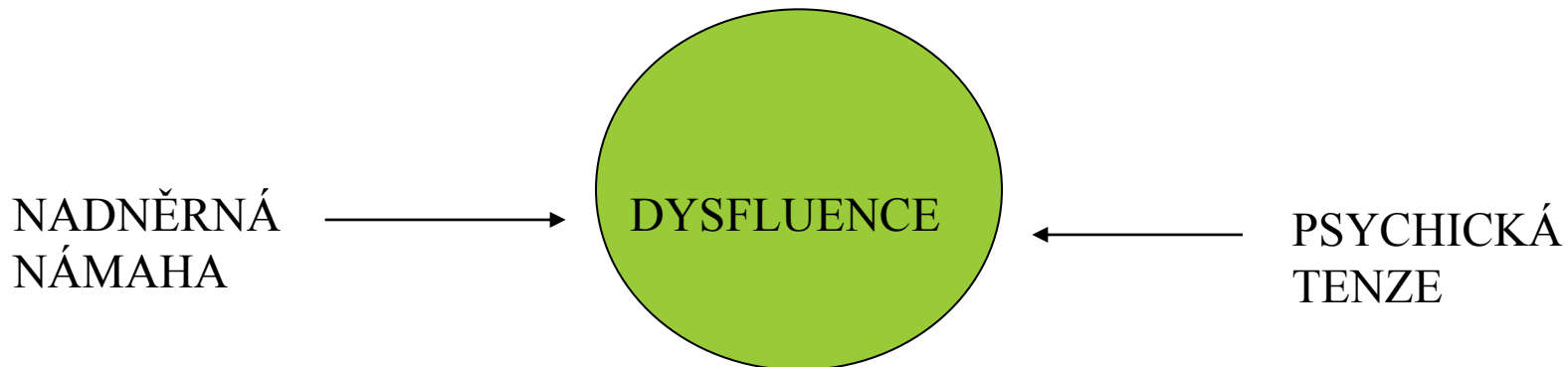
podmínky pro plynulost řeči dítěte

kapacita kognitivní, lingvistická, motorická, sociální

a emocionální musí být v rovnováze s požadavky prostředí

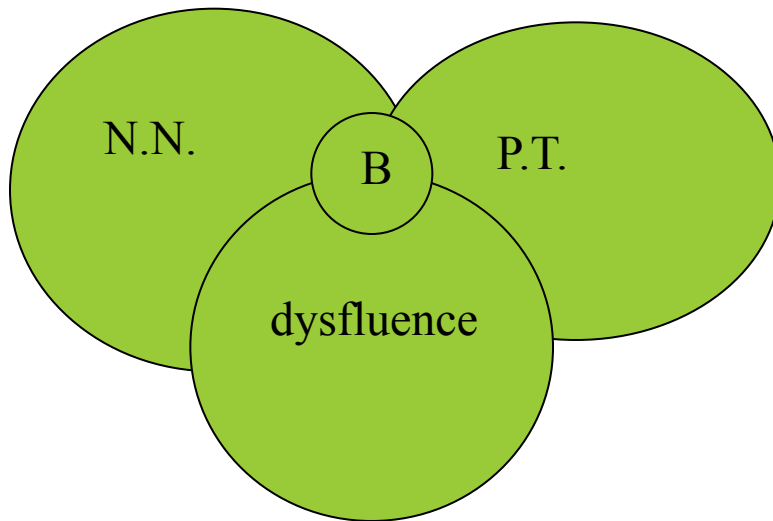
2. FÁZE – INCIPIENTNÍ KOKTAVOST

- přechod do patologie
- začínající průnik dysfluencí a nadměrné námahy
- mohou se vyskytnout prvky uvědomování si problému s řečí

3. FÁZE – CHRONICKÁ KOKTAVOST

- kompletní klinický obraz
- postupná habituace vzájemného průniku příznaků
- individuální poměr

VÝVOJOVÁ DYSFLUENCE

asi 3 – 4 roky

neplynulost

vsuvky, slovní repetice, opravy nekompletních vět

nadměrná námaha

žádné nápadné projevy

psychická tenze

žádné projevy

INCIPIENTNÍ KOKTAVOST

asi 5 – 7 let

neplynulost

prolongace, opakování části slov

nadměrná námaha

nepřirozená artikulace

vegetativní příznaky, znaky svalového napětí

narušené koverbální chování

psychická tenze

projevy netrpělivosti, hektika

občas uvědomění obtíží

nejasné pocity frustrace

ustupující zrakový kontakt

FIXOVANÁ KOKTAVOST

asi 7 – 13 let

neplynulost

převaha prologací, repetice hlásek

nadměrná námaha

bloky, napětí, tlačení

zápolení se slovy

narušené koverbální chování

psychická tenze

rozpaky, pocit blamáže

vyhýbavé chování

situační strach

anticipování bloků a obtížných komunikačních situací

CHRONICKÁ KOKTAVOST

přibližně 14 let a více

neplynulost

habituace příznaků

nadměrná námaha

prodlužování bloků spolu s tremorem rtů, sanice

psychická tenze

logofobie

únikové, vyhýbavé chování

silné pocity frustrace a obav z komunikace

změny ve složitosti mluvy

DIAGNOSTIKA

- analýza symptomů kocktavosti
- sledování okolností souvisejících se vznikem kocktavosti
- analýza symptomů v řeči
- postoj ke komunikaci
- projevy narušeného koverbálního chování
- zohlednit věk vyšetřované osoby

TÝMOVÁ INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE

- foniatr
- neurolog
- logoped
- psycholog
- psychiatr

DIFERENCIÁLNÍ DIAGNOSTIKA

- neplynulá řeč na podkladě organického poškození centrálního nervového systému – CMP
- breptavost
- fyziologická neplynulost a incipientní kóktavost

TERAPIE KOKTAVOSTI

- neznáme příčiny – orientujeme se pouze na příznaky
- 250 postupů
- individuální a skupinová forma

- psychoterapie

POSTUP PODLE VAN RIPERA

- **identifikace** – poznání vlastní koktavosti
- **desenzibilizace** – odstranění pocitu strachu a úzkosti
- **modifikace** – učí se „plynulejšímu koktání“
- **generalizace** – využití naučených technik v praxi

JEDNODIMENZIONÁLNÍ METODY

- medikamentózní
- gymnastické
- psychoterapeutické
- muzikoterapie
- hypnóza
- akupunktura

VÍCEDIMENZIONÁLNÍ POSTUPY – KOMBINACE JEDNOTLIVÝCH METOD

Seemanova komplexní cvičná léčba

medikamentózní léčba, tělesná cvičení,
denní režim, dieta

psychoterapie – odstranění strachu z
mluvení,

nácvik respirace, fonace, artikulace, řečnická
cvičení, čtení

tento koncept byl prováděn pouze
v individuální formě

FONOGRAFORYTMICKÁ METODA PODLE LECHTY

Východisko - koktavost je výsledkem asynchronnosti pravohemisférového a levohemisférového systému

1

BREPTAVOST – TUMULTUS SERMONIS

- narušení komunikační schopnosti charakteristické tím, že si ho daná osoba neuvědomuje
- má malý rozsah pozornosti
- narušení percepce
- narušení artikulace a formování výpovědi

BREPTAVOST

- narušení myšlenkových procesů programujících řeč na bázi dědičných predispozic

BREPTAVOST

- projev centrálních poruch řeči
- působí na všechny komunikační cesty – čtení, psaní, rytmus, hudebnost a chování
- „hovoří bez ladu a skladu“
- řeč stresuje posluchače

ETIOLOGIE

- dědičnost
- organický podklad
- neurotický podklad
- polyfaktoriální příčiny

SYMPTOMATOLOGIE

příznaky první úrovně deformace obsahu výpovědi

dezorganizace myšlení

slabé chápání výpovědi

vynechávání podstatných informací

absence sémantické soudržnosti

ztráta dějové linie

neuvědomování si problému

PŘÍZNAKY DRUHÉ ÚROVNĚ

deformace formy výpovědi

nepříslušná segmentace textu

konstruování nadměrně dlouhých vět

dysgramatismus

přeřeknutí, floskule

PŘÍZNAKY TŘETÍ ÚROVNĚ

deformace substance výpovědi

nenáležitě vytváření přestávek

chybné přízvukování

zrychlené či arytmičné tempo řeči

revize

embolofrázie

opakování části výpovědi

monotónní výpověď

DALŠÍ OBTÍŽE

- poruchy hlasu – zastřený, hrdelní, málo rezonující hlas
- narušené dýchání
- dysmúzie

DIAGNOSTIKA

■ intelekt

- osoba s breptavostí má normální intelekt
- odlišení od mentální retardace – sémantická úroveň
- při mentálním postižení – chudé myšlení
- při breptavosti – dezintegrované myšlení – intelekt v normě

KOMPLEXNÍ DIAGNOSTIKA

- provádí tým odborníků
- foniatr, psycholog, logoped, neurolog
- důležitá vyšetření
- EEG
- EMG

DALŠÍ POSTUPY

- rozhovor, hlasité čtení
- psaní
- reprodukce vět
- zpěv a recitace
- vyšetření motoriky a muzikálních schopností
- testová vyšetření

DIFERENCIÁLNÍ DIAGNOSTIKA

- odlišení breptavosti od koktavosti

TERAPIE BREPTAVOSTI

- osoby s breptavostí si svůj nedostatek neuvědomují, stačí upozornit – dosáhneme určitého zlepšení
- obnovení akustické a motorické zpětné vazby
- dýchání – artikulace – tempo – uvědomění

DALŠÍ OBLASTI

- redukce extrémně rychlého tempa řeči – rytmizované čtení
- nácvik správného čelistního úhlu – většinou je extrémně malý
- nácvik čtení a psaní – nácvik elementárních grafomotorických vzorců

DALŠÍ OBLASTI

odstraňování dysprozodie – řečnická cvičení – zdůrazňování
rytmu a melodie

cvičení koncentrace

ROZVOJ VYJADŘOVACÍ ZRUČNOSTI

- hlasité a zřetelné čtení textu
- recitace
- dotváření a tvorba textu
- „rozmysli se, než něco povíš“